

Предметом звернення до медіаційних служб, що функціонують при закладі вищої освіти, можуть бути різного роду конфлікти (спори), що виникають у межах вищого закладу освіти чи пов'язанні з навчанням, викладанням тощо у ньому. Наприклад, пов'язані з виконанням трудових відносин; розподілом між викладачами навантаження; навчанням студентів, аспірантів, докторантів; проживанням здобувачами закладу вищої освіти в гуртожитку та ін. [2].

Але дуже важливо, щоб медіація в освітньому просторі проводилася лише між безпосередніми учасниками конфлікту (спору) і не впливала на права та інтереси третіх осіб, що не є учасниками конфлікту та відповідно не є сторонами медіації, як це застережено у ч. 3 ст. 3 профільного закону [1].

В освітньому просторі важливим є не лише процес медіації, але й наявність у суб'єктів освітнього простору медіаторських навичок, які у їх повсякденному «освітньому» житті сприятимуть ефективній безконфліктній комунікації, попередженню та вирішенню конфліктів.

Доволі схвально, що у закладах усіх рівнів освіти останніми роками доволі часто звертають увагу на розвиток медіаторської компетентності у їх здобувачів. Популярності у школах набула шкільна служба порозуміння. Фактично йде мова про наявність у школі команди підготовлених старшокласників - посередників (медіаторів), які працюють над формуванням безпечного середовища у закладі освіти, над тим, щоб однолітки розв'язували свої конфлікти мирним шляхом, за допомогою відновних практик (медіації однолітків). Робота медіаторів ґрунтується на таких принципах відновного правосуддя як: відповідальність у стосунках та стосовно інших, повага до особистості, віра в кожную особистість, у її здатність змінюватися [3].

Діяльність шкільної служби порозуміння сприяє попередженню та зменшенню рівня булінгу, мобінгу, інших агресивних дій у школах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про медіацію: Закон України від 16.11.2021 р. № 1875-IX. *Офіційний вісник України*. 2021. № 98. Стор. 15. Ст. 6340. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20#n255>
2. Медіаційні служби при ЗВО URL: <https://mediation.ua/projekty/mediaciyeni/sluzhbi/pri/zvo>
3. Шкільна служба порозуміння URL: <https://bros.licey.org.ua/sluzhba-porozuminnya-09-37-38-03-11-2020/>

Олеся Притула

*кандидат психологічних наук, старший викладач
кафедри психології та соціальної роботи,
Західноукраїнський національний університет*

СТРАТЕГІЇ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Сучасний світ потребує удосконалення існуючих та розробки нових стратегій життєдіяльності особливо в умовах суспільної невизначеності так як відбувається швидкий темп соціально-політичних змін, а увага психологічних досліджень зосереджується на проблемах життєдіяльності особистості,

пов'язаних із пошуком способів подолання все більш наростаючої ситуаційної невизначеності. Сучасні труднощі та проблеми, які є в Україні, спричинюють неможливість прогнозувати, організувати та контролювати власне майбутнє для більшості дорослого населення, яке ще й несе відповідальність за життя та розвиток підростаючого покоління.

В умовах сучасного суспільства першочерговою характеристикою якого є невизначеність, запропоновано розглядати стратегії життєдіяльності через методологію організації/реорганізації ситуації. В основі цього підходу закладено те, що особа виявляється сильнішою за ситуацію. Відповідно до цього, взаємодіяти з невизначеністю можна через такі стратегії життєдіяльності:

- стратегію збереження мотиваційно-цільових конструктів – полягає у внутрішньому поверненні ситуації до задовольняючої первинної моделі;
- стратегію зміни сенсів – стратегію, яка позначає зміну мотиваційно-сислового розуміння ситуації;
- стратегію управління – використання ситуації невизначеності для побудови нових можливостей [3, с. 43].

Поняття «життєдіяльності» є багатозначним, тому що відноситься до різноманітних аспектів життя на планеті. Так, життєдіяльність людини – це повсякденна діяльність, здатність допомогти особистій діяльності у спосіб і в межах, звичайних для людини, а життєдіяльність живого організму – це обмін речовин, який здійснюється між клітиною і навколишнім середовищем, а також у самій клітині тощо.

Вітчизняні науковці поняття «стратегія життєдіяльності» розглядають у різних контекстах, зокрема як способу побудови власного життєвого шляху суб'єктом життя (К. Абульханова-Славська); як способу життя та його організації в різних соціальних умовах і середовищах (Ю. Швалб); як особливості формування власної життєвої стратегії (Т. Резнік, Ю. Резнік, Є. Смирнов); у контексті опанувальної поведінки в життєвому просторі (І. Корнієнко); у ситуації невизначеності, а саме як економічний аспект прийняття рішення у сфері буденного життя (О. Белінська, Д. Канеман, Р. Талер); проблематизація й проблемна ситуація в навчальній діяльності (Д. Ельконін); когнітивний компонент невизначеності (О. Луковицька, С. Мадді й ін.); організація життя в складних життєвих обставинах (Ю. Швалб).

Як суб'єкт життєдіяльності людина постійно вирішує завдання встановлення пріоритету між власними суперечностями, потребами й інтересами, між зовнішньою заданістю і прагненням свободи, між цінностями та вимогами. Сукупність таких виборів і рішень організовують життєвий простір особистості, а переважні способи прийняття рішень утворюють життєві стратегії особистості [1, с. 80].

У сучасній зарубіжній літературі в огляді проблеми життєвих стратегій неодмінно фігурує поняття «успіху» – як життєвого, так і соціального, коли перспективи вибудови людиною своєї життєвої траєкторії відбуваються усвідомлено та планомірно, згідно з поставленими цілями.

Зв'язок життєвих цілей із благополуччям людини широко висвітлюються й в інших наукових роботах західних фахівців. Т. Кессер, Р. Райан та інші дослідники встановили залежність рівня психічного здоров'я від вибору того чи іншого типу ціннісних та життєвих орієнтацій. Досліджувані, орієнтовані переважно на зовнішні цінності, продемонстрували нижчі показники психічного здоров'я (депресії, зниження життєвої енергії) та задоволеності життям. Ця ж група науковців виявила, що вибір людиною цілей згідно з власними цінностями з більшою ймовірністю сприяє відчуттю благополуччя, ніж інвестиції в зовнішні цілі (фінансовий успіх, імідж, популярність), навіть у разі їх досягнення [5].

Оскільки становлення стратегій життєдіяльності людини зумовлено як внутрішніми, так і зовнішніми чинниками, а також більш складним поєднанням їх взаємодії з життєвим контекстом, науковцями ставляться питання визначення типів і структурних компонентів цього складного психологічного феномена. Структурними компонентами стратегій життєдіяльності в науковій літературі виділені такі:

- здатність вибору особистістю напрямку, способу життя, цілей та етапів їх досягнення; здатність вирішення протиріч життя (між «хочу» і тим, «що є») та можливість власного творення умов для реалізації цінностей свого життя;
- наявність уявлень про минуле, майбутнє, сьогодення; цілісність/роз'єднаність життєвого шляху; наявність/відсутність сенсу життя; наявність/відсутність засобів та способів досягнення поставлених життєвих цілей; необхідність зовнішньої підтримки під час постановки цілей та подолання труднощів; ступінь усвідомленості власного життя; здатність до самопізнання;
- цінності й ціннісні орієнтації; планування (вибір цілей, пріоритетів власного життя), реалізація запланованого (дії суб'єкта, спрямовані на реалізацію життєвих потреб та розв'язання проблемних ситуацій), самооцінка досягнутого;
- життєва позиція особистості, її цілі; тривалість часової перспективи, її напрямки; структурованість плану, рівень відповідальності, рівень осмисленості життя та інші. Виділення структури стратегій життєдіяльності особистості є важливим елементом аналізу, оскільки дозволяє зіставляти та вимірювати індивідуальну життєву стратегію, визначати рівень її сформованості, розробляти плани її корекції. [2, с.34].

Важливим аспектом формування відповідної стратегії життєдіяльності також має структура прийняття рішень, тобто ціль, результат, способи досягнення, правила вибору та критерії оцінки. Проаналізувавши наукові джерела ми дійшли висновку, що структура прийняття рішення може видозмінюватися в залежності від рівня психічного відображення. Частіше за все, прийняття рішення є частиною мисленнєвого процесу в рішенні будь-яких задач, або може бути і самостійною мисленнєвою діяльністю, наприклад, прийняття управлінського рішення.

Отже, стратегія життєдіяльності – це цілісна динамічна система, яка сягає у майбутнє, базується на теперішньому розвитку та психологічному стані особистості, її/його відношення до світу, до людей, до себе, що становлять основу побудови подальших життєвих планів та їх реалізації, долаючи перешкоди та можливістю оцінки власного способу буття, яка надає можливість досягати власної зрілості та психологічної стабільності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гончаренко Ю.В. Життєві стратегії особистості: психологічний аналіз. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Психологічні науки»*. 2017. С. 79-83.
2. Зінченко А. В., Русенкевич Я. І. Психологічні стратегії життєдіяльності особистості: теоретичний аналіз проблеми. *Журнал сучасної психології*. 2023. № 3 (30). С. 30-37.
3. Мельник Ю. В. Психологічна структура стратегій життєдіяльності особистості в умовах сучасності. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Психологічні науки*. Випуск 2.2020.С. 43-49.
4. Ткалич М. Г. Життєстійкість та психологічне виснаження під час війни: показники адаптації. *Журнал сучасної психології: науковий журнал. Видавничий дім «Гельветика»*, 2022. № 4 (27). С. 71-76.
5. Materialistic Values: Their Causes and Consequences. Kasser T. et al. In: T. Kasser, & A. D. Kanner. *Psychology and consumer culture: the struggle for a good life in a materialistic world.. American Psychological Association*. Washington, 2004. Pp. 11-28.

Алла Сеник

*кандидат педагогічних наук, старший викладач
кафедри психології та соціальної роботи,
Західноукраїнський національний університет*

ВИДИ СОЦІАЛЬНОЇ ДОПОМОГИ НАСЕЛЕННЮ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Конституція України визнає людину, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпеку найвищою соціальною цінністю [1]. Відповідно, держава дбає про підтримку і соціальне забезпечення кожної людини, кожного громадянина нашої держави.

Ми живемо у непростий для кожного з нас час – час війни. На наших очах люди гинуть, мігрують в межах країни, закордон у пошуках безпеки для життя. Кожен наш крок – про свободу, гідність та підтримку один одного, в тому числі і про соціальну допомогу населенню.

В просторах інтернету маємо можливість знайти визначення терміну соціальна допомога, як системи заходів, спрямованих на повернення особи до активного життя та праці, відновлення соціального статусу і формування в особи якостей, установок щодо пристосування до умов нормальної життєдіяльності шляхом правового і матеріального захисту її існування, підготовки до самообслуговування з формуванням здатності до пересування і спілкування,